

УДК 636.32/38.082.2

Гончаров А.О., асистент*
Дніпропетровський державний аграрний університет**МОЛОЧНІСТЬ ВІВЦЕМАТОК ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ
ПРОДУКТИВНИХ ОЗНАК МОЛОДНЯКА**

Наведено результати досліджень молочної продуктивності та її значення при формуванні продуктивних ознак помісних овець F_1 тексель, шароле та чистопородних вівцематок дніпропетровського типу асканійської м'ясо-вовнової породи. Встановлено рівень молочності вівцематок різних генотипів, хімічний склад за основними показниками молока.

Вівчарство — традиційна галузь сільського господарства України. Проблема відродження галузі вівчарства в сучасних ринкових умовах є однією з головних у системі розвитку агропромислового комплексу країни.

Відновленню вівчарства в Україні заважає недооцінка вівці як тварини з комплексною продуктивністю. Однак у багатьох країнах світу при значній державній підтримці тенденція збільшення поголів'я овець стійка й вигідна.

За останній час спостерігається збільшення поголів'я овець в приватному секторі та середніх господарствах фермерського спрямування, що дає можливість поновити вівчарство, як галузь з наступним переходом до інтенсивного виробництва молока і м'яса, та постійним розвитком даного сегменту виробництва. Тому виробництво молока овець в різних агроекологічних зонах може бути рентабельним при умові відпрацювання технології отримання даної сировини та маркетингу отриманої продукції, але в багатьох регіонах України не використовують значний потенціал підвищення рентабельності продукції вівчарства за рахунок отримання та переробки молока овець.

Адже молоко і велика кількість молочних продуктів вносять різноманітність до харчування, покращують смак, підвищують поживність і мають величезне дієтичне і цілюще значення. Овече молоко - повноцінний продукт харчування, який відрізняється цінними дієтичними властивостями та добре засвоюється.

Розвиток молочного вівчарства в Україні здержується малочисельністю поголів'я, недостатньою інформацією про склад та властивості овечого молока, а також відсутністю в достатній кількості спеціалізованих молочних порід. При цьому зазначені проблеми слід розглядати з урахуванням сьогодення країни і світової економіки в цілому.

В різних зонах України збільшується зацікавленість в розвитку молочного напрямку галузі вівчарства, що обумовлено двома факторами: по-перше потребою населення в екологічно-чистих, висококалорійних, з лікувальними властивостями продуктів харчування; по-друге при розведенні овець можна використовувати більш широкий та дешевий набір кормів.

---

* Науковий керівник – зав. каф. ТВПТ, к.с.-г.н., доцент Похил В.І.

Основна причина занепаду вівчарства полягає в тому, що у товаровиробників немає зацікавленості через збитковість галузі. Виробництво й реалізація продукції вівчарства на сьогодні збиткова у всіх категоріях господарств, як з державної так і із приватною формою власності. Тому подальший розвиток вівчарства в Україні визначається необхідністю пошуку шляхів прибуткового ведення вівчарства.

Відтак, існує потреба зміни стратегії ведення вівчарства, яка полягає в пріоритетності підвищення економічної ефективності, передбачає розвивати вівчарство м'ясо-вовно-молочного напрямку з наданням при цьому особливого значення збереженню та вдосконаленню наявних і створенню нових порід (типів і ліній) овець, здатних одночасно продукувати високоякісну вовну, м'ясо та молоко.

Овече молоко є повноцінним біологічним продуктом та високоцінною сировиною для молочної промисловості, а галузь вівчарства, на сучасному етапі, розглядається не тільки як джерело отримання традиційних видів продукції — м'яса, вовни, а в певній мірі як джерело отримання овечого молока, що впливає на життєздатність молодняку та економіку галузі в цілому. В зв'язку з цим актуальними питаннями являються дослідження рівня молочної продуктивності овець дніпропетровського типу асканійської м'ясо-вовнової породи та її помісей по шароле та текселю.

Методика досліджень. Дослідну роботу проводили на вівцях дніпропетровського типу асканійської м'ясо-вовнової породи (АМД) та її помісях F₁ по шароле та породі тексель на базі товарного фермерського господарства «Едем» Магдалинівського району Дніпропетровської області.

Для визначення молочності вівцематок ми використали метод який базується на виявленні різниці в живій масі ягнят до та після ссання протягом всього підсисного періоду (120 днів). Для цього, впродовж першого місяця лактації маток один раз на декаду протягом 24 годин утримували окремо від підсисного молодняку. Підпускали ягнят до маток шість разів на добу через однакові проміжки часу. На другому та третьому місяці лактації ягнят підпускали 5 разів протягом доби, визначення рівня молочної продуктивності проводилось один раз на 15 днів. Протягом четвертого місяця лактації молочність маток визначали за контрольним доїнням двох суміжних днів. Зважування піддослідного молодняку проводили на медичних вагах з точністю до 0,01 кг. Рівень годівлі вівцематок в визначено шляхом щоденного обліку завезених і згодованих кормів. Цей період є найвідповідальнішим, тому що він збігається з періодами формування високопродуктивних генотипів - ембріональним (друга половина суягності маток) і періодом підсису, коли максимально реалізується генетичний потенціал скороспілості ягнят. Обробку даних здійснювали за допомогою програмного забезпечення MS Excel.

Результати досліджень. Молочна продуктивність вівцематок залежить від цілого ряду факторів, найвпливовішими з яких є : порода, вік тварин, годівля та умови утримання в період суягності та лактації, кількість ягнят, що вигодовує матка.

У зв'язку з цим нами було проведено вивчення рівня молочної продуктивності чистопородних вівцематок дніпропетровського типу асканійської м'ясо-вовнової породи та помісних по текселю та шароле.

Таблиця 1. Хімічний склад молока піддослідних овець

Фенотип	Продуктивність за період, кг	Вміст, %				
		жиру	білку	лактози	золи	сухої речовини
АМД	103,0	6,47	5,41	4,53	0,70	17,12
F ₁ тексель	109,5	6,70	5,62	4,63	0,76	17,71
F ₁ шароле	114,8	7,17	6,12	4,63	0,80	18,72

Як видно з таблиці 1, молочність вівцематок протягом лактації (120 днів) весь час змінюється. Характерним є те, що найвища молочність у всіх трьох піддослідних груп спостерігалась в першій та другий місяці. При цьому найбільший показник за лактацію мали помісі F₁ породи шароле, який склав 114,8 кг., що на 10,3 та 4,6% був вищий у порівнянні з матками порід АМД та F₁ тексель.

Слід зазначити, що зі зменшенням молочності яка знижувалась протягом другого, третього та четвертого місяців, змінювався також і хімічний склад молока. Основними складовими компонентами овечого молока є : жир, білок, лактоза та загальна кількість сухої речовини.

Аналізуючи дані таблиці, привертає увагу той факт, що за жирномолочністю як помісі F₁ тексель, так і шароле переважали своїх одноліток породи АМД на 3,4 та 9,8% відповідно.

Стосовно вмісту білку спостерігалась аналогічна тенденція. Помісні тварини показник яких склав 5,62 та 6,12%, переважали чистокровних овець на 3,7 і 11,6% відповідно.

За кількістю лактози помісні вівцематки мали ідентичні результати які були на рівні 4,63%, а їх однолітки породи АМД дещо менші — 4,53%, що закономірно в загальній тенденції хімічного складу піддослідних овець.

Узагальнюючи дані рівня молочної продуктивності, а також хімічного складу молока слід зазначити, що загальний вміст сухої речовини варіював в межах 17,12-19,40% і під кінець лактації мав тенденцію до збільшення. Проведені дослідження показали, що найбільшим вмістом сухої речовини характеризуються помісні вівці породи шароле — 18,72%. Дещо менші показники мали помісі F₁ тексель та АМД, що склали 17,71 та 17,12%.

Таким чином, аналізуючи отриманні результати потрібно зазначити наступне, проведені нами дослідження показали, що помісне потомство порід F₁ шароле й тексель перевершувало чистопородних вівцематок за всіма показниками хімічного складу молока, у тому числі помісі перевершували своїх чистокровних одноліток і по показнику загальної сухої речовини на 8,5 та 3,3% відповідно. Перевага помісних маток над чистопородними по показниках молочності протягом 120 днів лактації може пояснюватись можливим гетерозисним ефектом і породною приналежністю баранів-плідників.

Отже, наші дослідження підтверджують той факт, що аналізуючи молочну продуктивність та хімічний склад молока піддослідних вівцематок порід F₁ шароле та тексель, можна використовувати для покращення генетичного потенціалу, накопичення живої маси молодняку, прояву основних закономірностей росту екстер'єрного профілю,

а також формування основних продуктивних ознак та покращення резистентності вітчизняних порід.

Отримання молока, як резерв збільшення прибуткової частини галузі, повинно проходити з дотримання основних санітарно-гігієнічних умов та гарантувати збереження біохімічних та фізико-технологічних властивостей цієї сировини.

Необхідно відзначити, що за весь період лактації не було випадків захворювання вим'я у маток, молоко одержували доброякісне, без запаху і сторонніх домішок

Таблиця 2. Рівень молочності вівцематок різних генотипів, кг

Генотип	Середньодобова молочність, г	Продуктивність за період, кг	Жива маса, кг.	Коефіцієнт молочності, г	Калорійність, к.Дж.
АМД	858,3	103,0	58	4439,6	4261
F ₁ тексель	912,4	109,5	61	4487,6	4475
F ₁ шароле	956,6	114,8	64	4484,3	4672

Аналізуючи отримані дані таблиці 2 видно, що середньодобова молочність протягом 120 днів має тенденцію до поступового зменшення. Відповідно, найкращий рівень об'єму секретії молока ми спостерігали в перші місяці, який відповідно склав у піддослідних овець породи АМД 1153,3 г., 1280 г. у F₁ тексель та 1333,3 г. молока в помісей шароле. Слід зазначити, що кращою молочністю відзначалися помісні вівцематки-956,6 та 912,4 г. молока за лактацію в середньому, переважаючи своїх чистокровних ровесниць на 10,3 та 6%.

Жива маса вівцематок порід АМД, F₁ тексель, та F₁ шароле була на рівні 58, 61 та 64 кг. відповідно.

Коефіцієнт молочності це кількість молока із розрахунку на 10 кг. живої маси тварин. При цьому були отримані майже аналогічні результати у всіх дослідних групах. Найкращий показник коефіцієнту молочності мали вівці F₁ тексель, який склав 4487,6 г. Майже аналогічний результат було отримано за помістями F₁ шароле – 4484,3 г. Дещо гірший коефіцієнт ми отримали у овець першої групи, який був на рівні 4439,6 г.

Але звичайно основним критерієм за яким слід характеризувати молоко є калорійність (к.Дж). Оскільки у новонароджених ягнят в перші дні життя, спочатку молозиво, а потім молоко, єдине джерело енергії та засіб створення пасивного гуморального імунітету. Адже ягнята народжуються з недорозвиненим травним каналом – у них не функціонують передшлунки (рубець, сітка, книжка). Тільки в місячному віці у рубці ягня з'являється мікрофлора, а в два місяці спостерігають жуйку.

Виходячи з цього, калорійність є важливим і незамінним аспектом при оцінці молочності вівцематок.

Аналізуючи результати таблиці за цим показником видно, що кращу калорійність молока протягом лактації мали помісні вівці породи шароле, яка була в середньому за 120 днів на рівні 4672 к.Дж. Калорійність чистопородних овець породи АМД відповідала показнику 4261 к.Дж, що на 8,8 та 4,8% було гірше в порівнянні з помістями F₁ шароле та породи тексель.

Висновки: 1. Схрещування маток дніпропетровського типу асканійської м'ясововнової породи з баранами-плідниками порід шароле і тексель мало позитивний вплив на рівень молочної продуктивності та хімічний склад молока помісних тварин.

2. Вивчення молочної продуктивності у помісних маток в порівнянні з чистопородними показало, що надої отримані від F₁ шароле та тексель були кращими на 10,3 та 6% відповідно.

3. Перевершували помісі своїх одноліток і за основними показниками хімічного складу – жиру, білку, лактози та сухої речовини (шароле, тексель – 8,5 та 3,3% відповідно).

4. За показником калорійності, знову кращими були помісі, результат яких був на рівні 4672 та 4475 к.Дж.

5. Коефіцієнт молочності визначався на 10 кг. живої маси, за цим показником помісі F₁ тексель та шароле були на рівні 4487,6 та 4484,3 г. молока, дещо гірший результат був у чистопородних овець породи АМД – 4439,6 г. молока відповідно.

Література

1. Панфилова Н.Е. Молоко и здоровье. – Минск, „Урожай“. – 1998.
2. Результати досліджень узагальнені в рекомендаціях „Передумови становлення й розвитку селянських (фермерських) господарств тваринницького напрямку півдня України“ – К.: ІАЕ УААН, 2003 – 80с.
3. Сухарльов В.О., Дерев'янка О.П. Вівчарство: Навчальний посібник- Харків: Еспада, 2003. – 256 с.
4. Юрченко Л.В., аспірант, Галатов А.Н., професор. Молочная продуктивность маток советский меринос и эдильбаевской пород в условиях Южного Урала. Овцы, козы, шерстяное дело.- 2008.-№1, с. 26-30.
5. Мугниев П.Ф. Молочная продуктивность кроссбредных овец в типе советской мясошерстной породы // Овцы, козы, шерстяное дело. – №1. – 2006. – С. 30-33.

Summary

The milkness of vivcematok and its value is at forming of productive signs of sapling. / Goncharov. A.O.

The results are given concerning the investigations of milk productivity and its import during form of productive characters of sheep hybrids F₁ of breeds texel, sharole and pure ewes of Dnepropetrovsk type of ascanian meat – woolly breed. It is settled the level in milk productivity of ewes of different genotypes, chemical content of main indexes of milk.